



ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Praze rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Věry Šimůnkové a soudců Mgr. Ing. Petra Šuránka a Mgr. Jana Čížka ve věci

žalobce: J. M.
bytem X

proti
žalovanému: **Krajský úřad Středočeského kraje**
sídlem Zborovská 11, Praha

o **žalobě proti rozhodnutí** žalovaného ze dne 22. 7. 2019, č. j. 084636/2019/KUSK, sp. zn. 084636/2019/KUSK,

takto:

- I. Rozhodnutí žalovaného ze dne 22. 7. 2019, č. j. 084636/2019/KUSK, sp. zn. 084636/2019/KUSK, se ruší a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný je povinen zaplatit žalobci na náhradě nákladů částku ve výši 3 000 Kč, a to do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

Vymezení věci

1. Žalobce se žalobou podle části třetí, hlavy druhé, dílu prvního zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“) domáhá zrušení v záhlaví označeného rozhodnutí (dále jen „napadené rozhodnutí“), kterým žalovaný zamítl odvolání žalobce a potvrdil rozhodnutí Magistrátu města Kladna (dále jen „správní orgán I. stupně“) ze dne 4. 6. 2019, č. j. ZP 63/OM/4487/199010/2018 (dále jen

Shodu s prvopisem potvrzuje: H. T.

„prvostupňové rozhodnutí“). Prvostupňovým rozhodnutím nebylo podle § 72 odst. 1 a 3 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění účinném do 20. 11. 2019 (dále jen „zákon o matrikách“) vyhověno žádosti žalobce o změnu jeho jména J. na jméno M.

Obsah žaloby, vyjádření žalovaného k žalobě a replika žalobce

2. Žalobce po rekapitulaci průběhu správního řízení namítá, že jeho žádost o změnu jména je důvodná a má oporu v § 62 odst. 1 a 3 a § 72 odst. 1 zákona o matrikách. Žalobní argumentaci zakládá na námitce nepřezkoumatelnosti rozhodnutí správních orgánů, které nezmínily ustanovení bránící změně jeho jména. Konkrétně uvádí, že v České republice jsou muži, kteří mají jméno M. zapsáno jako druhé jméno. Přitom pravidlo, že muži nelze zapsat jméno ženské, platí bez ohledu na to, zda jde o jméno první nebo druhé, resp. zákon o matrikách v této souvislosti žádné zvláštní pravidlo pro druhá jména nestanoví. Jméno M. proto nemůže být jménem ženským, neboť by jinak nemohlo být po právu zapsáno muži, a to ani jako druhé jméno. Žalobce připomíná, že existují rovněž tzv. neutrální jména, s čímž souvisí skutečnost, že zákon nenařizuje zapisovat mužům jen jména mužská a ženám jen jména ženská. Žalobce namítá nezákonný postup správních orgánů, pokud jméno M., byť jako druhé jméno, mužům zapisují, jemu však jej jako jediné jméno zapsat odmítají.
3. V dalším žalobním bodu žalobce brojí proti způsobu, kterým správní orgány obou stupňů nakládají se znaleckými posudky. Žalobce má za to, že správní orgán I. stupně zadal zpracovat znalecké posudky v rozporu s § 13 vyhlášky č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění účinném do 31. 12. 2020 (dále jen „vyhláška o znalcích“) i v rozporu s § 56 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), neboť nepoložil znalcům žádnou konkrétní otázku. Znalci tedy fakticky poskytovali správním orgánům doporučení, jak mají ve věci postupovat a jak mají rozhodnout. Tento závěr dovozuje žalobce též z toho, že správní orgány bez dalšího přebraly závěry znalců, aniž by se vypořádaly s ostatními podklady pro vydání rozhodnutí a rozhodnou právní úpravou. Žalobce zdůrazňuje, že správní orgány jednoznačně neodpověděly na otázku, zda jméno M. je ženské, jak plyne ze znaleckých posudků, neboť s tímto závěrem by pak byly v rozporu zápisy tohoto jména mužům jako jména druhého. Žalobce nesouhlasí se závěrem, že jméno M. je podle konkrétních okolností buď mužské, nebo ženské, a možná i neutrální. Žalobce navrhuje zrušit rozhodnutí správních orgánů obou stupňů a žádá přiznat náhradu nákladů řízení.
4. Žalovaný ve vyjádření k žalobě předeslal rozhodnou právní úpravu. Dále poukázal na to, že i kdyby jméno M. bylo jménem neutrálním, neměl by žalobce nárok na jeho změnu, neboť k ní může dojít pouze v případě změny pohlaví. Správní orgány i na základě znaleckých posudků dospěly k závěru, že jméno M. je jménem ženským, které však lze zapsat i osobě mužského pohlaví jako druhé jméno, byť je to v rozporu se zákonem o matrikách. Žalobci tato možnost byla nabídnuta, s čímž nesouhlasil. Žalovaný navrhl žalobu zamítnout, náhradu nákladů řízení nepožadoval.
5. V replice na vyjádření žalovaného žalobce uvedl, že otázka, zda jméno M. je jménem ženským, mužským nebo neutrálním, je otázkou skutkovou, přičemž teprve po tomto posouzení je možné provést právní závěr, komu a případně za jakých podmínek lze takové jméno zapsat. Žalobce připomněl, že brojí zejména proti tomu, že tato otázka prozatím zůstala jednoznačně nevyřešenou, i když žalovaný tvrdí, že jméno M. je jménem ženským.

Žalobce se pozastavil rovněž nad tím, s jakou lehkostí žalovaný připouští porušování zákona o matrikách. Dle názoru žalobce podléhají správní orgány svému subjektivnímu pocitu, že jméno M. je jménem ženským, aniž by zkoumaly faktický stav věci. Žalobce rovněž nesouhlasí s výkladem § 72 odst. 5 zákona o matrikách, jak ho provádí žalovaný. Citované ustanovení zakládá právo osobě procházející změnou pohlaví na změnu jména na jméno neutrální. Současně z něj však neplyne, že by v jiných případech nebylo možné změnu na jméno neutrální povolit, neboť takový zákaz zákon o matrikách neobsahuje. Bylo by rovněž absurdní připustit možnost pojmenování dítěte neutrálním jménem při narození, ale zakázat jeho použití při změně jména. V závěru repliky žalobce poukázal na mezinárodní souvislosti problematiky určení, které jméno má být považováno za mužské či za ženské. Žalobce považuje za absurdní, aby matriční úřady odmítaly zapsat takové jméno, které je v českém jazykovém kontextu mužské, ale v mezinárodním pojetí neutrální. Jako příklady uvádí jméno J. (v některých zemích neutrální) či Andrea (v italštině mužské).

Splnění procesních podmínek a rozsah soudního přezkumu

6. Soud ověřil, že žaloba byla podána včas, osobou k tomu oprávněnou, po vyčerpání řádných opravných prostředků a splňuje všechny formální náležitosti na ni kladené. Jde tedy o žalobu věcně projednatelnou.
7. Soud vycházel při přezkumu žalobou napadeného rozhodnutí ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování žalovaného (§ 75 odst. 1 s. ř. s.), přičemž napadené rozhodnutí přezkoumal v mezích uplatněných žalobních bodů, jimiž je vázán (§ 75 odst. 2 věta první s. ř. s.). Vady, k nimž by byl soud povinen přihlédnout i bez námítky, neshledal.
8. Soud rozhodl o žalobě bez jednání podle § 76 odst. 1 písm. a) s. ř. s.

Skutková zjištění vycházející z obsahu správního spisu

9. Ze správního spisu soud zjistil, že dne 7. 8. 2018 byla správnímu orgánu I. stupně doručena žádost žalobce o změnu jména J. na jméno M. s odůvodněním, že se neztotožňuje se svým stávajícím jménem, již více než 10 let jej nahrazuje pseudonymem, jménem M. jej oslovují i blízcí a tento stav hodlá zlegalizovat. Své stávající jméno používá výhradně tam, kde to zákony vyžadují, v případě formálního oslovení nebo při uvádění své adresy. Dále uvedl, že splňuje všechny podmínky pro to, aby mu byla změna jména umožněna. Co se týče jména M., nejde o ženské jméno, neboť existuje několik mužů ze současnosti i historie, kteří jméno M. mají zapsáno ve svém jméně na druhém, příp. prvním místě a v souladu se zákonem o matrikách jej musejí (museli) i používat.
10. Podáním ze dne 30. 8. 2018 žalobce navrhl, aby si matriční úřad vyžádal od Magistrátu města Olomouc a Magistrátu města Most podklady, na základě kterých bylo v prvním případě osobě jménem J. M. K. a ve druhém případě osobě jménem J. M. S. zapsáno jméno M. Z elektronické komunikace mezi matrikářkou správního orgánu I. stupně a PhDr. Knappovou, znalkyní v odvětví jazykověda, specializace ověřování podob jmen a příjmení pro zápis do osobních dokladů (dále jen „znalkyně“), vyplývá, že dle názoru znalkyně lze jméno M. užívat rovněž jako mužské jméno, avšak pouze jako druhé jméno, nikoli jako jméno jediné. V návaznosti na to správní orgán I. stupně vyzval žalobce, aby se vyjádřil k tomu, zda chce zapsat jméno M. jako druhé jméno. Žalobce na tuto výzvu nereagoval.

11. Správní orgán I. stupně poté ve věci vydal rozhodnutí dne 5. 11. 2018, č. j. 63/4487/199010/2018, kterým žádosti žalobce nevyhověl a změnu jeho jména nepovolil. K odvolání žalobce bylo toto rozhodnutí zrušeno rozhodnutím žalovaného ze dne 28. 1. 2018 (zjevně měl být uveden rok 2019, pozn. soudu), č. j. 172334/2018/KUSK, a věc byla správnímu orgánu I. stupně vrácena k novému projednání. Žalovaný shledal, že nebyl dodržen postup při vedení správního řízení, nebyla respektována procesní práva žalobce a zároveň nebyl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Žalovaný správnímu orgánu I. stupně mj. uložil, aby při novém projednání věci doplnil do spisu podklady o tom, jakým způsobem byly doručovány písemnosti žadateli, kdy došlo k jejich doručení a jakým způsobem byly přijímány písemnosti od žadatele, a dále aby si vyžádal k důkazu posudky, které navrhoval žalobce, případně aby vyzval žalobce k doložení dokladu vydaného znalcem, event. si takový posudek sám obstaral.
12. Správní orgán I. stupně poté vyžádal znalecký posudek od Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky (dále jen „znalecký ústav“), aniž by výslovně uvedl, jakou odbornou otázku má znalecký ústav zodpovědět. Ze znaleckého posudku znaleckého ústavu č. j. 34/2019 plyne, že z jazykového hlediska se zápis jména M. jako jediného mužského rodného jména nebo rodného jména užívaného na první pozici nedoporučuje, proti zápisu tohoto jména na druhé pozici by však znalecký ústav námitek neměl. Tento závěr odůvodnil tím, že *„jméno M./M. má v systému rodných jmen speciální postavení. Toto jméno získalo v minulosti velkou oblibu, která souvisí s kultem X. I dnes patří v mnoha jazycích k nejoblíbenějším ženským jménům. Od 18. století začalo být jméno M. z náboženských důvodů voleno i jako mužské jméno, užívané však výhradně na druhé pozici. I v současné době se v některých jazycích, konkrétně v němčině, španělštině a italštině, užívá ve funkci druhého mužského jména, a to jako vyjádření náboženské úcty k X. Pod vlivem němčiny začalo druhé mužské jméno M. pronikat i do češtiny. S ohledem na zmíněné zvyklosti v některých jazycích lze z jazykového hlediska zápis jména M. jako druhého mužského jména připustit i v češtině. Jde o výjimku vycházející z náboženských tradic. Rozhodně však z jazykového hlediska nelze doporučit zápis jména M. ve funkci prvního mužského jména. Takový matriční zápis by byl v rozporu s ustanovením matričního zákona, podle kterého nelze osobě mužského pohlaví zapsat ženské jméno (a naopak).“*
13. Správní orgán I. stupně si dále vyžádal podklady od Magistrátu města Teplice pro řízení ohledně změny jména J. S. Mezi nimi byl i znalecký posudek znalkyně ze dne 2. 9. 2001, ve kterém dospěla k závěru, že z jazykového hlediska nemá námitek proti připsání jména M. jako druhého jména osobě mužského pohlaví, jejíž první jméno je jednoznačně mužské. K tomu uvedla, že tato výjimka se týká v souladu s církevními zvyklostmi a cizími zákonnými směrnicemi pro zápis jmen výhradně jména M. (nikoli dalších ženských jmen). Tento závěr vychází z toho, že *„jméno M. je podle cizích slovníků osobních jmen cizojazyčná podoba ženského jména hebrejského původu, užívaného v češtině v podobě M. Podoba M. se užívá (oficiálně zapisuje) v některých cizích jazycích, konkrétně v němčině, španělštině a italštině na základě náboženských zvyklostí též na pozici druhého jména mužského (např. E. M., R. M., J. M., A. M. ap.). Děje se tak pouze v případech, kdy na prvním místě stojí takové mužské jméno, z něhož jednoznačně vyplývá mužské pohlaví zapsané osoby. ... Tento (katolický) zvyk se v minulosti uplatňoval i v českém prostředí (spisovatel Q. M. V., J. M. P. od J. Z. aj.). S ohledem na tyto běžné cizí zvyklosti ve volbě druhého jména M. pro osoby mužského pohlaví, jejichž první jméno je jednoznačně mužské, lze z jazykového hlediska oživení těchto (církevních) zvyklostí připustit i v češtině.“*

14. Ve spise je dále založen znalecký posudek znalkyně ze dne 28. 3. 2019, č. 68/2019, v němž doporučila, aby se ženské jméno M. při matričním zápisu užívalo i nadále při zápisu občana mužského pohlaví na druhé pozici za prvním jménem mužským (J. M.), event. i v obráceném pořadí (M. J.), nikoli samostatně jako jediné jméno ve funkci jména mužského. Tento závěr odůvodnila s odkazem na zahraniční zdroje tak, že „*jméno M. je cizojazyčná podoba ženského jména hebrejského původu, užívaného v češtině a také ve francouzštině v podobě M. Podoba M. se užívá (oficiálně zapisuje) v některých cizích jazycích, a to zpravidla na pozici druhého jména mužského. Je tomu tak v němčině (E. M.), ve španělštině (J. M.) i v angličtině. V italštině se jméno M. užívá nejen za prvním mužským jménem (C. M.), ale i na místě prvním, za nímž následuje mužské jméno (M. A.). ... Pod vlivem němčiny se jméno M. začalo objevovat na pozici druhého mužského jména i v češtině (např. spisovatel Q. M. V.).*“
15. Prvostupňovým rozhodnutím byla žádost žalobce opětovně zamítnuta. Správní orgán I. stupně vyšel z prakticky totožných znaleckých posudků znalkyně z roku 2001 a 2019, a tedy ze závěru, že jméno M. je jméno ženské, ale z důvodu jeho specifčnosti historické a náboženské jej lze zapsat i muži, avšak nikoli jako jméno jediné, ale vždy s jiným mužským jménem bez ohledu na jejich pořadí. Obdobně vyzněl i znalecký posudek znaleckého ústavu. Na základě těchto znaleckých posudků správní orgán I. stupně uzavřel, že jméno M. je jménem ženským a nelze jej jako jediné jméno zapsat osobě mužského pohlaví. Opačný postup by byl v rozporu se zákonem o matrikách. S možností, aby jméno M. bylo zapsáno jako druhé jméno vedle jména J. či opačně jako jméno první a jméno J. jako druhé, žalobce nesouhlasil.
16. Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce odvolání, o němž rozhodl žalovaný napadeným rozhodnutím. V odůvodnění žalovaný připustil, že při ustanovení znalců nebylo postupováno v souladu s § 56 správního řádu, nicméně tato skutečnost nemá vliv na zákonnost prvostupňového rozhodnutí. Závěry znaleckých posudků žalovaný považoval za srozumitelné a souladné. Aproboval závěry správního orgánu I. stupně, které plynou ze znaleckých posudků, tedy že není možné muži zapsat ženské jméno M. jako jméno jediné, ale pouze a jediné v kombinaci s jiným mužským jménem bez ohledu na pořadí. K námitce žalobce, že je-li jméno M. ženské, nelze jej zapsat osobě mužského pohlaví vůbec, žalovaný uvedl, že každý případ je nutné posuzovat individuálně a při posouzení konkrétních okolností, přičemž není znám jediný případ, kdy by jméno M. bylo muži zapsáno jako jméno jediné.

Posouzení žalobních bodů

17. Podstatou sporu, s nímž žalobce přichází před soud, je zodpovězení otázky, zda jméno M. je jménem ženským a je možné jej zapsat muži jen v kombinaci s jiným mužským jménem, jak tvrdí správní orgány, či jménem neutrálním, které je muži možné zapsat samostatně, jak tvrdí žalobce. Související otázkou potom je, zda lze se jménem M. nakládat pokaždé jinak v závislosti na tom, zda osoba mužského pohlaví žádá o jeho zápis jako jména jediného, či v kombinaci s jiným mužským jménem bez ohledu na pořadí. S těmito otázkami pak souvisí, zda správní orgány v potřebném rozsahu vyložily svoje úvahy, kterými byly vedeny a nenásledovaly pouze bez dalšího závěry znaleckých posudků.
18. Soud při posouzení věci vyšel z následující právní úpravy:
19. Podle § 62 odst. 1 zákona o matrikách lze do matriční knihy zapsat jakékoliv existující jméno, a to ve správné pravopisné podobě. Nelze zapsat jména zkomolená, zdobnělá a domácká. Fyzické osobě mužského pohlaví nelze zapsat jméno ženské a naopak. Matriční

úřad dále nezapíše jméno, pokud je mu známo, že toto jméno užívá žijící sourozenec, mají-li sourozenci společné rodiče. Vzniknou-li pochybnosti o existenci jména nebo jeho správné podobě, je občan povinen předložit doklad vydaný zalcem.

20. Podle § 62 odst. 3 věty první a druhé zákona o matrikách fyzická osoba, která má v matriční knize zapsáno jedno jméno, může před matričním úřadem prohlásit, že bude užívat dvě jména. Při volbě druhého jména platí ustanovení odstavce 1 a § 18.
21. Podle § 72 odst. 1 zákona o matrikách jméno, popřípadě jména, nebo příjmení, popřípadě více příjmení, která je fyzická osoba povinna užívat, lze změnit fyzické osobě pouze na základě její žádosti, případně žádosti jejich zákonných zástupců.
22. Podle § 72 odst. 3 zákona o matrikách se změna jména nepovolí, žádá-li fyzická osoba mužského pohlaví o změnu na jméno ženské, nebo naopak, žádá-li o změnu jména na jméno neexistující, zkomolené, zdobné, domácké, nebo na jméno, které má žijící sourozenec společných rodičů. Vzniknou-li pochybnosti o existenci jména nebo jeho správné podobě, je žadatel povinen předložit doklad vydaný zalcem.
23. Soud se nejprve vyjádří k otázce přezkoumatelnosti napadeného rozhodnutí. Podle ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu je třeba za nepřezkoumatelné považovat takové rozhodnutí, z něhož vůbec není možné seznat, jakým způsobem správní orgán rozhodl, které vykazuje takové rozpory mezi výrokem a odůvodněním, že není možné zjistit, jakými úvahami byl správní orgán veden, dále takové rozhodnutí, z něhož není možné zjistit, jak se správní orgán vypořádal s námitkami účastníka řízení či z jakých důvodů je považoval za liché, mylné či vyvrácené, nebo takové rozhodnutí, které se opírá o v řízení nezjišťované nebo neprokázané skutečnosti. Soud dodává, že podle judikatury při soudním přezkumu napadeného rozhodnutí tvoří rozhodnutí správních orgánů obou stupňů ve správním řízení jeden celek, navzájem se argumentačně doplňují, takže nepřezkoumatelnost jednoho lze kompenzovat druhým, a to v obou směrech (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 7. 2008, č. j. 2 As 20/2008-73, a ze dne 31. 10. 2014, č. j. 6 As 161/2013-25). Za nepřezkoumatelné považuje žalobce napadené rozhodnutí z toho důvodu, že správní orgány nevysvětlily, jak je možné, že jméno M. lze muži jako jméno druhé zapsat, jako jediné však nikoli, přičemž ani neuvedly, o jaké ustanovení zákona o matrikách se tento závěr opírá.
24. Soud předepisuje, že nepřezkoumatelnost napadeného rozhodnutí posuzuje výhradně z toho hlediska, zda nebrání soudnímu přezkumu v rozsahu uplatněných žalobních bodů. Z napadeného rozhodnutí je patrné, že se žalovaný zcela ztotožnil se závěry správního orgánu I. stupně a že za správný považoval i závěr o ženském charakteru jména M. Dále uvedl, že zápis takového jména by byl v rozporu s § 62 odst. 1 zákona o matrikách. Vysvětlení toho, proč není možné zapsat žalobci jméno M. jako jediné v závěru napadeného rozhodnutí však vyznívá nepřesvědčivě a je poměrně nekonkrétní. Lze z něj učinit pouze závěr, že má žalovaný za to, že ze specifických důvodů historických a náboženských je jméno M. jedinou výjimkou, kdy lze ženské jméno zapsat i muži, avšak výlučně v kombinaci s jiným mužským jménem.
25. Stěžejní námitku žalobce, kterou uplatnil již v odvolacím řízení, však představuje tvrzení, že pokud je jméno M. ženským jménem, pak jej nelze muži zapsat buď nikdy, a pokud jej zapsat lze, pak bez dalších podmínek, neboť zákon o matrikách nestanoví pravidla speciálně pro případ jména jediného a jmen dvou. Žalovaný v zásadě vyšel z toho, co uváděly znalecké posudky, tedy že jméno M. je jméno ženské, žalobci jej proto jako jediné

jméno zapsat nelze. Až potud jeho úvaha vychází z právní úpravy zákona o matrikách a je přezkoumatelná, nikoli však již závěry další. Žalovaný pouze s oporou v doporučeních čerpaných ze znaleckých posudků, dospěl k závěru, že i ženské jméno, a to patrně pouze jméno M., lze zapsat i muži, avšak pouze v kombinaci s jiným mužským jménem. Neuvedl však, o jakou právní úpravu se jeho závěry opírají, přičemž navíc ve svém vyjádření k žalobě sám připustil, že tento postup je v rozporu s platnou právní úpravou. Přitom posouzení, zda jméno M. je výhradně jménem ženským, nebo zda je v návaznosti na historický a náboženský vývoj již jménem neutrálním, popř. zda snad lze uvažovat o tom, že by jedno jméno mohlo být buď ženským, nebo mužským (popř. neutrálním) v závislosti na jeho pozičním postavení, je zcela klíčové pro posouzení žádosti žalobce. K této otázce se však prozatím správní orgány staví obojetně, když na jedné straně tvrdí, že jde o jméno ženské a žalobci je jako jediné jméno zapsat nelze, na straně druhé by mu však přes výslovný zákaz zákona o matrikách ženské jméno zapsaly, pokud by si ponechal i jméno J. Touto stěžejní odvolací námitkou se však žalovaný v napadeném rozhodnutí blíže nezabýval a soud by byl první, kdo by se k této otázce pro správní orgány závaznou formou vyjádřil. V tomto ohledu je napadené rozhodnutí vskutku nepřezkoumatelné a je dán důvod pro jeho zrušení podle § 76 odst. 1 písm. a) s. ř. s.

26. Podle ustálené judikatury Nejvyššího správního soudu (srov. např. rozsudek ze dne 25. 2. 2016, č. j. 7 As 91/2015-79, či ze dne 22. 5. 2020, č. j. 8 As 5/2019-29, bod 20) zjištěná vada nepřezkoumatelnosti soudu nebrání vyslovit se k námitkám, které na zjištěné vadě nepřezkoumatelnosti nejsou závislé. Je tomu tak i z důvodu hospodárnosti řízení, neboť se soud autoritativně se závazností pro další řízení vyjadřuje k otázkám, které jsou mezi stranami sporné.
27. Z rozhodné právní úpravy se podává, že fyzická osoba může požádat o změnu jména nebo příjmení, které jsou zapsány v matrice, tak jak to učinil žalobce. Pro zápis jmen do matriky jsou stanovena určitá pravidla, která ve veřejném zájmu brání tomu, aby byla do matriky zapisována jména zcela libovolná, zkomolená, hanlivá, urážlivá, matoucí či nerespektující pohlaví dotyčné osoby. Je tomu tak proto, že jméno a příjmení provází člověka celým životem, je vyjádřením jeho osobní identity a člověk jeho prostřednictvím vstupuje v soukromý i veřejný styk s dalšími osobami. Na zachování veřejného pořádku je nutné bezpodmínečně trvat i v případě, kdy dochází ke změně zapsaného jména, jakkoli tuto změnu činí člověk na základě svého osobního rozhodnutí, a není tak obvykle důvod předpokládat, že by si vědomě chtěl změnou jména přivodit újmu na vážnosti, cti či pověsti. Jedním z pravidel je, že osobě ženského pohlaví nelze zapsat jméno mužské a osobě mužského pohlaví nelze zapsat jméno ženské. Osobě mužského i ženského pohlaví však lze zapsat i jméno neutrální. V tomto ohledu soud nesouhlasí s názorem žalovaného, že změnit jméno na neutrální lze pouze člověku, který podstupuje změnu pohlaví.
28. Ustanovení § 72 odst. 5 zákona o matrikách představuje zvláštní právní pravidlo, kdy na provedení změny jména (a příjmení) je v takovém případě právní nárok a matriční úřad takovou změnu vždy povolí, je-li naplněna hypotéza citované právní normy. Takovou změnu provede matriční úřad popřípadě i z moci úřední. Pokud by tedy žalobce žádal o změnu jména na jméno neutrální, nebránilo by toto ustanovení jeho žádosti vyhovět.
29. K žalobní námitce vztahující se ke způsobu, jakým správní orgány nakládaly se znaleckými posudky, soud konstatuje následující. V principu je nutné odmítnout závěry znaleckého posudku, pokud se vyjadřují i k otázkám právního posouzení, neboť taková úloha znalci

nepřísluší. Znalci nepřísluší doporučovat, jak má správní orgán ve věci rozhodnout, ani uvádět, k jakému postupu by znalec měl či neměl námitky. Jinými slovy, znalec se nemůže vyjadřovat k tomu, zda určité jméno lze určité osobě zapsat, případně za jakých podmínek, neboť to je otázka právního posouzení a správního uvážení matričního úřadu. Tyto vady však na straně druhé nečiní znalecký posudek nepoužitelným, nicméně správní orgány nesmějí k takovým závěrům znalce jakkoli přihlížet. Pokud tak učiní, resp. své závěry neopřou o ustanovení právního předpisu, ale toliko o (právní) doporučení znalců, k čemuž v posuzované věci došlo, dochází fakticky k tomu, že o věci účastníka řízení rozhodují znalci, a nikoli správní orgány, přičemž takový postup je nepřipustný (srov. závěry rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 1. 2015, č. j. 4 As 155/2014-32, bod 24). V nyní posuzovaném případě je zcela zjevné, že žalovaný se řídil pouze závěry znaleckých posudků, aniž by prezentoval úvahy vlastní, založené na aplikaci zákona o matrikách. Z tohoto důvodu soud zrušil napadené rozhodnutí pro nepřezkoumatelnost.

Závěr a rozhodnutí o náhradě nákladů řízení

30. Soud shledal žalobu důvodnou, a proto napadené rozhodnutí žalovaného zrušil pro nepřezkoumatelnost spočívající v nedostatku důvodů [§ 76 odst. 1 písm. a) s. ř. s.]. Soud současně věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení (§ 78 odst. 4 s. ř. s.). Po vrácení věci soudem se žalovaný bude pečlivě zabývat zejména klíčovou odvolací námitkou, spočívající v povaze jména M., přičemž si za tímto účelem případně vyžádá nový znalecký posudek či jeho doplnění s jednoznačně položenou skutkovou otázkou (otázkami), jestliže se mu k jejímu zodpovězení odborných znalostí nebude dostávat. V takovém případě žalovaný ustanoví znalce procesním postupem souladným se správním řádem, jakkoli tato vada (nahrazení znaleckého posudku prostým odborným vyjádřením) sama o sobě v tomto řízení vliv na zákonnost rozhodnutí neměla. Své závěry žalovaný poté pečlivě odůvodní při rozlišení otázek skutkových a právních, a to způsobem souladným s právní úpravou zákona o matrikách. Pro úplnost soud dodává, že v dalším řízení je při posouzení věci možné odhlédnout od mezinárodních souvislostí, které zmiňuje žalobce a na něž je poukazováno i ve znaleckých posudcích. Jakkoli jde o úvahy namnoze inspirativní, není nutné se jimi zabývat, neboť v případě žalobce žádný mezinárodní prvek nevyšel najevo. V dalším řízení jsou správní orgány vázány právním názorem, který vyslovil soud v tomto rozsudku (§ 78 odst. 5 s. ř. s.).
31. O náhradě nákladů soud rozhodl podle § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalovaný ve věci úspěch neměl, a náhrada nákladů mu nenáleží. Žalobce měl se svojí žalobou úspěch, a náleží mu proto náhrada důvodně vynaložených nákladů řízení podle ustanovení § 60 odst. 1 s. ř. s. Soud tedy výrokem pod bodem II přiznal žalobci náhradu nákladů řízení účelně vynaložených na uplatnění práv u soudu. Ty spočívají v zaplaceném soudním poplatku ve výši 3 000 Kč. V souvislosti s podáním žaloby ani repliky žalobci náklady nevznikly, neboť byly podány prostřednictvím datové schránky žalobce. Z důvodů vyložených v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 8. 2015, č. j. 6 As 135/2015-79, soud ve správním soudnictví nemůže přiznat procesně nezastoupenému žalobci náhradu nákladů řízení stanovenou paušální částkou podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, ve znění pozdějších předpisů, nýbrž vychází ze skutečných nákladů, jejichž vynaložení žalobce soudu prokáže (§ 57 odst. 1 s. ř. s.). Celková výše nákladů, které žalobci v tomto soudním řízení vznikly a které soudu prokázal, tak činí 3 000 Kč. Soud proto uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci

náhradu nákladů řízení v celkové výši 3 000 Kč, a to ve lhůtě 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku (§ 54 odst. 7 s. ř. s.).

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Praha 23. července 2021

JUDr. Věra Šimůnková, v. r.
předsedkyně senátu

